

Hinc examinador ad decidendum an concurrentem Episcopo denuntiari debeat tamquam approbatum, vel tamquam reprobatum, vel tamquam nec approbatum nec reprobatum, regulam sumere poterit sequenti modo:

VII.º Numerus ultra 6 approbatum, infra 6 reprobatum, 6 nec approbatum nec reprobatum indicare poterit. Dico *poterit*; dantur enim casus in quibus concurrens obtineat 6 quoad doctrinam, et 0 propter defectum aliarum qualitatum, unde tamquam nec approbatus nec reprobatus indicari deberet; et tamen regula falleret, eo quod dictus defectus sit talis ac tantus ut tamquam omnino reprobatus denuntiandus sit. Tantumdem contingere posset si quis optimas haberet qualitates, sed defectus scientiae absolutam reprobationem exigeret. Sed, praescindendo ab his casibus exceptionalibus, regula exposita optime deservit.

Exempla

	1. Cas.	2. Cas.	3. Cas.	Dogm.	Conciun.	Traduct.	Sum. script.	Qualit.	Sum. tot.
Cajus	1	1	1	1	1	1	6	6	12
Livius	0	½	½	½	½	0	2	3	5
Ennius	1	0	½	½	½	0	2½	3½	6

Sic itaque Cajus approbatus, Livius reprobatus, et Ennius nec approbatus nec reprobatus resultaret.

VIII.º Postquam quilibet examinador determinaverit iudicium suum pro primo concurrente, illum denuntiabit Episcopo, sive viva voce, sive (ut mihi magis placet) per schedulam clausam; in qua, si iudicaverit concurrentem approbatum, scribet **A** cum duobus numeris exprimentibus meritum doctrinae et meritum aliarum qualitatum. Si e contra illum iudicaverit reprobatum, scribet **R** (cum numeris etc.). Si denique illum iudicaverit nec approbatum nec reprobatum, scribet **N. A. N. R.** (cum numeris etc.).

IX.º Notandum quod Examinadores vota sua dare debent collegialiter et praesente Episcopo; votis autem datis, illa amplius destruere vel modificare nequeunt; unde ad secundam votationem nunquam recurri potest. Vide *Monitore* (IV. I. pag. 155-157).

112. *Quid de methodo denuntiationem faciendi Episcopo viva voce vel per albas et nigras?*

Examinadores possunt certe etiam viva voce denuntiari Episcopo approbatus vel reprobatus etc.; sed haec methodus subicitur tentationi respectus humani, si forte aliquis examinador vellet aliquem reprobare, et aegre ferret quod alii examinadores id scirent, maxime si de eorundem secreto (ad quod caeteroquin tenentur) confidentiam non haberet.

Methodus exprimentis sententiam per albas et nigras deservire posset; dummodo pro unoquoque concurrente quilibet examinador unicam tantummodo fabam (sive albam sive nigram) daret. Sed Episcopi ordinarie intelligere cupiunt sententiam Examinadorum etiam circa gradum meritorum; quod sic non praestaretur.

Si autem per plures fabas unusquisque Examinador suam sententiam

exprimeret, talis methodus ita periculosa esset, ut concursus invalidus esse posset; aliquando enim contingeret casus, in quo (si examinadores essent quatuor) reprobatus a tribus resultare posset approbatus (eo quod quartus examinador multas albas ei dedisset); et viceversa approbatus a tribus, reprobatus resultare posset.

Adhuc autem pejus esset si prius quoad doctrinam, postea quoad alias qualitates vota darentur, et ex summa decisio sumeretur.

ARTICULUS IV.

De partibus, quae hoc in iudicio ad Episcopum spectant.

113. *Quid spectet ad Episcopum praesentibus Examinadoribus?* Quoad unumquemque concurrentem, aperiendo et considerando schedulas, videre debet an vota examinadorum sit favorabilia, vel contraria, vel paria, vel singularia. Erunt *favorabilia* si concurrens ab omnibus examinadoribus, vel a majori parte ipsorum, approbatus fuerit; et idem dicendum videtur si ab uno approbatus, et ab aliis nec approbatus nec reprobatus fuerit. Erunt *contraria*, si ab omnibus vel a majori parte fuerit reprobatus. Erunt *paria*, si (v. g., quatuor extantibus examinadoribus) duo approbassent, et duo reprobassent. Erunt denique *singularia* si, tribus extantibus examinadoribus, unus approbasset, alter reprobasset, et tertius, nec approbando nec reprobando, indifferens fuisset. *Monitore* (l. c.) cum Palao (XIII. III. II. § 4. n. 6) et Garzias (*De Benef. IX. n. 38*). Sed idem dicendum videtur si examinadores fuissent quatuor, et unus approbasset, alter reprobasset, alii vero duo indifferentes fuissent. In substantia autem vota singularia non differunt a votis paribus; in utroque enim casu lanx a neutra parte cadit, et in aequilibrio remanet.

114. Si vota fuerint contraria, Episcopus pro concurrente nihil facere poterit: si vero fuerint paria aut singularia, poterit suo voto accedere, et declarare an tamquam approbatus, vel tamquam reprobatus haberi debeat; dicit enim Tridentinum (l. c.): « Quorum (examinadorum) votis, si pares » aut singulares fuerint, accedere possit Episcopus, vel Vicarius, quibus » magis videbitur ». Hoc autem ei licebit non solum in necessitate, sed etiam quando alii concurrentes (qui probatissimi evaserint) non deessent. Oportet tamen ut collegialiter, scilicet praesentibus examinadoribus, id praestet; ut bene notat Bened. XIV (*De Syn. IV. VIII. 5*). Cf. *Monitore* (IV. I. 157).

115. *Postquam vota (ut supra) habita et notata fuerint ab Episcopo, quid ei reliquum erit?*

Debet considerare (etiam separatim ab Examinadoribus) quisnam inter approbatos magis idoneus iudicandus sit, eumque ad vacantem Ecclesiam nominare. Apertissima sunt verba Tridentini (l. c.) dicentis: « Ex hisque » (approbatis) Episcopus eligat, quem caeteris magis idoneum iudicabit ». Ad iudicandum autem de majori idoneitate, respicere debet praecipue vitae sanctitatem et prudentiam. Rectissime scripsit S. Ligorius (IV. 92) « Qui » praeditus est majori sanctitate aut prudentia, praefendus est ei qui sola » scientia praeeminet ». Et (*Hom. Ap. VII. 54*) subiungit: « Quoad scien-

» tiam potest bene Episcopus se conformare Examinatorum iudicio; sed sua
» praecipua diligentia sit, ut ipse cognoscat de vitae probitate, inquirendo
» notitiam a diversis. In dubium revocanda non est maxima S. Francisci
» Salesii, quod in cura animarum praeferendi sint sufficienter docti doctio-
» ribus, qui spiritu sint inferiores. Et S. C. sic decrevit: — Praeferendus est
» minus doctus (modo idoneus), quando ejus mores sunt approbati, doctiori
» cujus vita ignoratur — Pro certo habendum, Parochum probum uno
» mense meliorem esse populo, quam Parochus doctior, sed minus probus,
» toto anno ». Celebre exemplum habemus in Parocho *d' Ars*. Aliam quoque
regulam dat ipse S. Ligorius (*IV. 92*) inquit: « Major dignitas eligen-
» dorum non est accipienda absolute sed respective ad utilitatem Ecclesiae »,
unde bene contingere potest quod, v. g., pro paroecia momentosa alicujus
oppidi Sacerdos aetate gravis, doctus et valde prudens, juveni magis pio
praeferri debeat. Item pro locis alpestribus (maxime si Parochus Vicarium
non sit habiturus) magna quoque virium corporalium ratio haberi debet.

116. Haec autem obligatio (speciatim propter damnum Ecclesiae) certe
urget sub gravi, et quidem toties quoties (*S. Lig. IV. 94*). Hac itaque in
re ab intercessionibus, ambientium precibus et suggestionibus, imo etiam a
plebium petitionibus (quae saepe non sunt spontaneae sed ab ambientibus ipsis
procuratae), maxime caveant Episcopi, ne severissimam Deo rationem red-
dere cogantur. Sed tenebiturne ad restitutionem Episcopus, qui minus dignum
digniori praeferat? De hoc vide dicta (*n. 1646*).

117. *Quid si Episcopus digniori praeferat minus dignum, non propter
intercessionem aut alia motiva humana; bene vero ad melius providendum
suae Dioecesi, v. g., quia minus digno indigeat pro schola in civitate ubi
ei dabit illam paroeciam, vel quia aliam magis momentosam paroeciam in
posterum digniori dare velit, vel quia minus dignus jam a longo tempore
concurrat etc.?* Quaestionem istam satis practicam apud Auctores non inveni.
Certe dignior praetermissus se appellare posset, et Episcopus de mala ele-
ctione damnaretur.

CAPUT XI.

*De Episcopo quoad paroecias quae sint juspatronatus, vel S. Sedi reser-
vatae, aut quia nemo se praesentaverit conferri debeant sine concursu;
et quoad parochorum vicarios atque coadjutores.*

118. *Quid de paroeciis juspatronatus?* Si juspatronatus sit laicale, ge-
neratim loquendo (nisi scilicet plures aequaliter praesententur), nullus requi-
ritur concursus. Sed praesentatus necessario approbari debet a tribus exami-
natoribus; et, si idoneus, statim admitti debet. Idem dic de juspatronatu
mixto. Si juspatronatus sit ecclesiasticum (scilicet adnexum officio aut col-
legio ecclesiastico) tunc exigitur concursus, et patronus eligere debet ex
approbatis digniorem si institutio spectet ad Ordinarium; sin minus, electio
dignioris ad Ordinarium, et sola illius praesentatio ad patronum, spectabit.

119. *Quid de paroeciis quarum collatio S. Sedi reservetur?* Si S. Sedi
reserventur ratione mensium (quatenus scilicet vacantes per obitum re-

manserint in mensibus qui non sint Martii, Junii, Septembris et Decembris);
Ordinarium eligit digniorem, et illum Datariae indicat. Si vero S. Sedi re-
serventur ob alias causas (v. g. *per risulta*), tunc acta concursus cum litteris
commendatitiis ad Datariam mittuntur, ad quam electio spectat. Cf. Scavini
(*III. 623-626*).

120. *Quid si concursus inutiliter indictus fuerit?* Tridentinum (*XXIV.
XVIII*) dicit: « Si tamen adeo exigui redditus dictae parochiales fuerint, ut
» totius hujus examinationis operam (*scilicet concursum*) non ferant; aut
» nemo sit qui se examini quaerat subicere; aut ob apertas factiones seu
» dissidia... facile graviores rixae ac tumultus possint excitari; poterit Ordi-
» narius, si pro sua conscientia cum Deputatorum consilio ita expedire ar-
» bitrabitur, hac forma omissa, privatum aliud examen, caeteris tamen ut
» supra servatis, adhibere ».

121. *Quid de approbatione Vicariorum, et appositione Coadjutoris?* Pa-
rochus potest (et subinde debet) sibi adsciscere Vicarium, sed oportet ut
Episcopus illum approbet. Quoad autem appositionem coadjutoris, privatio-
nem paroeciae etc., vide dicta (*Praxis n. 3778-3793*).

CAPUT XII.

De Episcopo quoad Regulares et speciatim quoad Moniales.

122. *Quid de Episcopo circa Regulares?* Hac de re recolenda sunt dicta
(*3650-3651. 7.º*), et plurima alia observari poterunt apud Lucidi (*II. IV.
75 et seqq.*).

123. *Quid de Episcopo circa Moniales?*

I.º Dum quolibet anno (ut dixi *n. 3819*) monasteria Monialium visitat,
secretam auscultationem faciat uniuscujusque Monialis, ut intelligat an et
quaenam in monasterio adsint inordinationes. Sit tamen valde cautus: audiat
multum et loquatur parum: caveat speciatim ne contra Superiorissam, Con-
fessarium et Syndicos quidquam dicat: caveat etiam ne partialem se osten-
dat, si forte circa futuras electiones opinionum discrepantias animadvertat.
Auscultatione autem peracta, de opportunis provisionibus prospiciat. S. Lig.
(*H. A. VII. 61*).

II.º Totus in eo sit ut observentur regulae et constitutiones. Hae mutari
nequeunt si fuerint a S. Sede approbatae. In quovis casu mutationes contra
constitutiones, vel etiam contra relaxationes inveteratas, non faciat nisi
praevio consensu Monialium omnium, atque ad modum experimenti. Lucidi
(*l. c. V. 16. 27*).

III.º Regula (si forte adsit) de manifestatione conscientiae Superiorissae,
et de abstinendo a S. Communionem jussu illius, novissimo decreto SS. mi D. N.
Leonis XIII (*Praxis n. 3640-3641*), abolita remanet.

IV.º Antequam aliqua novitia ad professionem admittatur, ejus voluntas
a delegato Episcopi sedulo examinari debet. S. Lig. (*l. c.*).

V.º Curet Episcopus ut singulis annis dentur Exercitia spiritualia mo-
nialibus ab aliquo Sacerdote nedum exemplari, sed etiam perito de disciplina
Communitatum; nisi enim ita sit peritus, potest accidere quod potius damnum
quam utile ab exercitiis profuat. S. Lig. (*l. c.*).

VI.° Sit rigorosissimus circa clausuram. Imprimis reminiscatur quod, si vota sint solemnia, clausura est semper papalis; unde cum aliis communissime dicit Lucidi (*II. v. 42*) quod votorum solemnitas sine clausura pontificia stare nequit; et addit S. C. C. sic semper sensisse. Graviter itaque reus esset Episcopus, si extra casus a jure determinatos (de quibus praeter dicta *Praxis n. 3625. III. et 3627*, vide Lucidi *l. c. 56 et seqq.*) permetteret ut aliquis Monasterium ingrederetur; aut si ipse quoque intraret sine urgenti necessitate et praeter occasionem sacrae visitationis, quibus in casibus, juxta sacros canones, non solus, sed a senioribus et religiosis paucis personis comitatus, ingredi potest (*Cf. n. 3625*). Hinc scripsit Lucidi (*l. c. 52 et seqq.*): « Nequeunt Episcopi illuc ingredi, ut moniales particulares examinent, vel » ut Abbatissae electioni praesint; hos enim actus ex cratibus exequi possunt, ut docet S. C.; adeoque, aliter agendo, in poenas incidunt a jure » constitutas ». Etsi autem Monialium vota essent simplicia, et clausura foret solum episcopalis, male se gereret Episcopus, si extra casus verae necessitatis permetteret ut personae monasteria ingrederentur. Ut enim hujusmodi permissiones non dentur, necessarium est 1.° ad evitandum periculum alicujus scandali gravissimi quod tandem aliquando sequi posset; 2.° ne, loco religiosae recollectionis dissipationi Monasterium exponatur; 3.° quia adventus personarum solet esse res incommoda monasterio,urbationibus obnoxia, et bonis Monialibus valde invisa; 4.° quia secus in populo ipso (maxime si, qui ingrediuntur, essent Sacerdotes, vel Religiosi, aut si de Episcopi ipsius nimis frequenti accessu ageretur) dicteria suscitarentur, scandalum sequeretur, et monasterii ipsius honor detrimentum pareretur.

VII.° Sit etiam rigorosus in non permittendis colloctionibus cum monialibus ad rotas, crates etc., exceptis consanguineis proximioribus monialium ipsarum, et exceptis aliis casibus necessitatis. Hac de re vide Lucidi (*l. c. 94 et seqq.*), et S. Lig. qui (*H. A. VII. 61*) notat colloctiones istas esse posse occasionem contrahendi periculosissimas affectiones, et dicit: « Suadeat sibi (Episcopus) affectiones multoties non in principio contrahi, » sed temporis progressu et diuturna consuetudine; et unica animorum cum » exteris adhaesio potest esse scandalo et ruinae toti monasterio ». Addit autem quod, si Monasteria extra civitatem episcopalem essent, admoneat Vicarios Foraneos, ut in his licentiis dandis valde parci et circumspecti sint. Hujusmodi autem colloctiones periculosae contingere possunt etiam quoad Sacerdotes ad rotam communem aut sacristiae; quo medio epistolae quoque introduci possent etc.

VIII.° Quod maxime cordi esse debet Episcopo est bona electio Confessarii, Superiorissae, et Syndicorum. Hi omnes durant in officio solum ad triennium. Dixi *omnes*; hoc enim verum est etiam de Syndicis, ut patet ex pluribus declarationibus S. C. Epp. et RR. apud Lucidi (*II. v. 182*). Nec facile curandum est ut ad aliud triennium confirmentur; si enim Superiorissae, Confessarii, et Syndici ad plura triennia confirmentur, nimium imperium acquirunt, et quo diutius in officio perdurant, eo difficilius mutari possunt. S. C. autem ut Confessarii confirmationem concedat, pro secundo triennio duarum ex tribus partibus Monialium capitulariter congregatarum consensum per

suffragia secreta expressum; et pro tertio triennio omnium absolute Monialium consensum exigit. *Monitore III. n. 140*.

VIII.° Confessarii debent esse valde prudentes et pii. Juvenes valde periculosi esse solent. Confessarius ordinarius (si possibile sit) neque Parochus, neque Regularis, neque Canonicus esse debet; sic enim servitium communitati difficile praestare poterunt. Lucidi (*l. c. 157*). De Confessario extraordinario bis in anno Monialibus dando, et de novissimo Decreto SS. mi D. N. Leonis XIII circa deputationem aliquorum Sacerdotum, quos libere advocare possit quaelibet Monialis ad satisfaciendum conscientiae suae, quin alicui rationem ullam reddere teneatur; de his, inquam, jam egi in *Praxi (n. 3639)*.

124. *Quaenam regulae speciales (praeter optimam electionem Syndicorum) prae oculis haberi debebunt, ut monasteriorum res oeconomica benevertat?*

I.° Rationem exigere singulis annis.

II.° Non permittere ut exitus (propter expensas non stricte necessarias) superet introitum.

III.° Non permittere ut acceptentur Novitiae ultra numerum Monialium quae ali possunt; animadvertendo quod pro unaquaque persona, quae a Monasterio ali debeat, ad minus circa quinquaginta scutata annua ordinarie exiguntur. De his omnibus vide Lucidi (*l. c. n. 173 et seqq.*).

125. *Quid si Gubernium Moniales e monasterio jam ejicere vellet?* Ad infortunium istud declinandum, aliquando deservire potest educandatus; supplicando scilicet ut Monasterium habeatur tamquam schola et collegium publicae utilitatis. Ad hoc obtinendum, praeter magistras Gubernii licentia (*it. patente*) munitas, exigi potest ut Educandae exeant ad deambulandum. Hoc difficultatem ingerere non deberet; et, si clausura esset papalis, dispensatio a S. Sede petenda foret.

CAPUT XIII.

De Episcopo quoad executionem actuum S. Sedis.

126. *Quaenam sunt praecipue notanda circa leges, mandata, bullas, rescripta etc. S. Sedis?*

I.° Oportet imprimis ut legantur, bene considerentur, et recta interpretatione intelligantur; secus enim, praeter alia incommoda, id quoque saepe saepius accideret, ut actus invalidi (propter condiciones et clausulas appositae neque adimpletas) complerentur. In dubio de sensu, ipsa S. Sedes interpellari debet, si res moram patiatur; sin minus, jus erit Episcopo interpretationem propriam subditis imponendi.

II.° Circa leges videndum an vel Pontifex earundem promulgationem praecipiat, vel promulgatio ipsa sit suapte natura Dioecesi necessaria. S. Lig. (*I. 96. v. Quaerit.*).

III.° Si lex aut mandatum S. Sedis, ob particulares circumstantias non posset sine malis consequentiis (eo quod S. Sedes eas non cognoscat, vel male informata fuerit) executioni mandari; tunc Episcopus potest (et facile debet) suspendere; ita tamen ut sine mora rem totam eidem S. Sedi exponat, ejusque futurae decisioni se conformet. Cf. Bened. XIV (*De Syn. IX. VIII*).